

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Sygdommen til Døden

Citation: Kierkegaard, Søren: "Sygdommen til Døden", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 11*, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2006 , s. 24. Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-sd-txt-shoot-id11959999-3c2c-4a9c-a0db-0931e0072ca7.pdf> (tilgået 27. juli 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 11

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.
[Læs CC0-erklæringen](#)

C

Den Synd, at opgive Christendommen modo ponendo, at erklære den for Usandhed.

Dette er Synd mod den Hellig-Aand. Selvet er her meest fortvivlet potentiøret; det kaster ikke blot hele Christendommen af sig, men gjør den til Løgn og Usandhed – hvilken uhyre fortvivlet Forestilling om sig selv maa det Selv have!

Syndens Potensation viser sig tydeligt, naar man opfatter den som en Krig mellem Menneske og Gud, hvor der forandres Taktik; Potensationen er Stigen fra det Defensive til det Offensive. Synd er Fortvivlelse; her kjæmpes eviterende. Saa kom Fortvivlelse over sin Synd; her kjæmpes endnu en Gang eviterende eller befæstende sig indenfor sin tilbagetrukne Stilling, men bestandigt pedem referens. Nu forandres Taktiken; skjøndt Synden fordyber sig mere og mere i sig selv, og saaledes fjerner sig, kommer den dog i en anden Forstand nærmere, bliver mere og mere afgjort sig selv. Fortvivlelse om Syndernes Forladelse er en bestemt Position lige over for et Tilbud af Guds Barmhertighed; Synden er ikke ganske den Flygtende, ikke blot defensiv. Men den Synd at opgive Christendommen som Usandhed og Løgn er offensiv Krig. Alt det Foregaaende gjør dog paa en Maade sin Modpart den Indrømmelse, at den er den Stærkere. Men nu er Synden angribende.

Synd mod den Hellig-Aand er den positive Form af Forargethed.

Christendommens Lære er Læren om Gud-Mennesket, om Slægtskabet mellem Gud og Menneske, men vel at mærke saaledes, at Forargelsens Mulighed er, om jeg saa tør sige, den Garanti, hvorved Gud sikkrer sig, at Mennesket ikke kan komme ham for nær. Forargelsens Mulighed er det dialektiske Moment i alt det Christelige. Tages den bort, saa er det Christelige ikke blot Hedenskab, men noget saa Phantastisk, at Hedenskabet maatte erklære det for Vrøvl. At være Gud saa nær, som Christendommen lærer, at Mennesket kan komme ham, og tør komme ham, og skal komme ham i Christo, er aldrig faldet noget Menneske ind. Skal det nu forstaaes ligefrem, saadan ganske uden videre, uden den allermindste Reservation, aldeles ugeneret, friskfyragtigt: saa er Christendommen, hvis man vil kalde Hedenskabets Digt om Guderne menneskelig Afsindighed, en afsindig Guds Opfindelse; en saadan Lære kunde kun en Gud, der er gaaet fra Forstanden, falde paa – saaledes maa et Menneske dømmes, der endnu har bevaret sin Forstand. Den incarnerede Gud vilde, hvis Mennesket saadan uden videre skulde være Kammerat med ham, blive et Sidestykke til Prinds Henrik hos Shakspeare.

Gud og Menneske ere to Qualiteter, mellem hvilke der er en uendelig Qualitets-Forskjel. Enhver Lære, der overseer denne Forskjel, er menneskelig talt afsindig, guddommeligt forstaaet, Guds-Bespottelse. I Hedenskabet gjorde Mennesket Gud til Menneske (Menneske-Guden); i Christendommen gjør Gud sig til Menneske (Gud-Mennesket) – men i denne sin forbarmende Naades uendelige Kjerlighed gjør han dog een Betingelse, han kan det ikke anderledes. Just dette er Sorgen i Christo, »han kan det ikke anderledes«; han kan fornødre sig selv, paatage sig en Tjeners Skikkelse, lide, døe for Menneskene, indbyde Alle at komme til sig, offere hver sit Livs Dag, og hver Dagens Time, og offere Livet – men Forargelsens Mulighed kan han ikke borttage. O, eneste Kjerlighedens Gjerning, o, uudgrundelige Kjerlighedens Sorg, at selv Gud ikke kan – som han da i en anden Forstand heller ikke vil, ikke kan ville – men selv om han vilde, ikke kan gjøre det umuligt, at denne Kjerlighedens Gjerning kan blive et Menneske til lige det Modsatte, til den yderste Elendighed! Thi den størst mulige menneskelige Elendighed, større endnu end Synden, er at forarges paa Christus og forblive i Forargelsen. Og dette kan Christus ikke, dette kan »Kjerligheden« ikke gjøre umuligt. See, derfor siger han: »salig Den, som ikke forarges paa mig.« Mere kan han ikke gjøre. Altsaa han kan, det er muligt, han kan ved sin Kjerlighed komme til at gjøre et Menneske saa elendigt, som et Menneske aldrig nogensinde kunde blive det. O, uudgrundelige Modsigelse i Kjerlighed! Men dog kan han – af Kjerlighed ikke bringe det over sit Hjerte at lade være at fuldkomme Kjerlighedens Gjerning; ak, hvis den saa dog gjorde et Menneske saa elendig, som han ellers aldrig vilde være blevet det!

Lad os tale ret menneskeligt derom. O, usselt et Menneske, som aldrig har følt Trang til af Kjerlighed at offere Alt af Kjerlighed, som altsaa ikke har kunnet det! Men naar han saa opdagede, at just denne hans Opoffrelse i Kjerlighed, at det var muligt, at den kunde blive det andet Menneske, den Elskedes, største Ulykke: hvad saa? Saa enten tabte Kjerligheden i ham sin Spændkraft, fra at være et Magtens Liv sank den sammen til en veemodig Følelses indesluttede Grunden, han gik fra Kjerligheden, han vovede ikke at gjøre

denne Kjerlighedens Gjerning, selv segnende, ikke under Gjerningen, men under Vægten af hiin Mulighed. Thi ligesom en Vægt bliver uendelig meget tungere, naar den anbringes paa Enden af en Stang, og den Løftende skal holde i den modsatte Ende, saaledes bliver enhver Gjerning uendelig tungere, naar den bliver dialektisk, og tungest, naar den bliver sympatetisk-dialektisk, saa hvad Kjerligheden tilskynder at gjøre for den Elskede, det synes igjen i en anden Forstand Omsorgen for den Elskede at fraraade. – Eller Kjerligheden seirede, og han vovede det af Kjerlighed. O, men i Kjerlighedens Glæde (som Kjerlighed altid er glad, især naar den offerer Alt) var dog en dyb Sorg – thi det var jo muligt! See, derfor fuldkommede han denne sin Kjerlighedens Gjerning, han bragte Offeret (som han for sit Vedkommende jublede ved) ikke uden Taarer: der svæver over dette, hvad skal jeg kalde det, dette Inderlighedens Historie-Maleri hiin mørke Mulighed. Og dog, hvis denne ikke havde svævet over det, havde hans Gjerning ikke været den sande Kjerligheds. – O, min Ven, hvad har Du vel forsøgt i Livet! Anstreng Din Hjerne, riv enhver Bedækning til Side og blot Følelsens viscera i Dit Bryst, sløif enhver Befæstning, som adskiller Dig fra Den, om hvem Du læser, og læs saa Shakspeare – og Du skal gyse for Collisioner. Men de egentlige religieuse Collisioner synes selv Shakspeare at have gysset tilbage for. Maaskee lader disse sig ogsaa kun udtrykke i Gudernes Sprog. Og dette Sprog kan intet Menneske tale; thi som allerede en Græker saa skjønt har sagt: af Mennesker lærer Mennesket at tale, af Guderne at tie.

At der er den uendelige Qualitets-Forskjel mellem Gud og Menneske, det er Forargelsens Mulighed, som ikke kan borttages. Af Kjerlighed bliver Gud Menneske; han siger: see her, hvad det er at være Menneske, men, tilføier han, o tag Dig iagt, thi jeg er tillige Gud – salig Den, som ikke forarges paa mig. Han paatager sig som Menneske en ringe Tjeners Skikkelse, han udtrykker det at være et ringe Menneske, paa det at intet Menneske skal mene sig udelukket, eller mene, at det er menneskelig Anseelse og Anseelse blandt Mennesker, der bringer En nærmere til Gud. Nei, han er det ringe Menneske. Seer her hid, siger han, og forvis Dig om, hvad det er at være Menneske, o, men tag Dig iagt; thi jeg er tillige Gud – salig Den, som ikke forarges paa mig. Eller omvendt: Faderen og jeg er Eet, dog er jeg dette enkelte, ringe Menneske, fattig, forladt, given i Menneskenes Vold – salig Den, som ikke forarges paa mig. Jeg, dette ringe Menneske, er Den som gjør, at Døve høre, Blinde see, Halte gaae, Spedalske renses, Døde staae op – salig Den, som ikke forarges paa mig.

Under Ansvar paa høieste Sted fordrister jeg mig derfor til at sige, at dette Ord: salig Den, som ikke forarges paa mig, hører med til Forkyndelsen om Christo, om ikke paa samme Maade som Indstiftelses-Ordene i Nadveren, saa dog som de Ord: Enhver prøve sig selv. De ere Christi egne Ord, og de maae, især da i Christenheden, atter og atter indskjærpes, gjentages, siges til Enhver især. Overalt¹ hvor disse Ord ikke lyde med, eller i ethvert Tilfælde, hvor Fremstillingen af det Christelige ikke er paa ethvert Punkt gjennemtrængt af denne Tanke: der er Christendommen Blasphemi. Thi uden Livvagt og uden Tjenere, der kunde berede ham Veien og gjøre Menneskene opmærksomme paa, hvo det var der kom: gik Christus her paa Jorden i en Tjeners ringe Skikkelse. Men Forargelsens Mulighed (o, som den var i Hans Kjerlighed Ham Sorgen!) værgede og værger om Ham, befæster et svælgende Dyb mellem Ham og Den, som var Ham nærmest og stod Ham nærmest.

-
1. Og det er nu Tilfælde næsten overalt i Christenheden, der, som det synes, *enten* ganske ignorerer, at Christus selv er Den, der saa gjentagent, saa inderligt advarede mod Forargelsen, endnu mod Slutningen af sit Liv endog sine troe Apostle, der havde fulgt ham fra Begyndelsen og for hans Skyld forladt Alt; *eller* vel endog taus anseer det for en Slags overspændt Ængstelighed af Christus, da Tusinder og Tusinders Erfaring godtgjør, at man kan have Troen paa Christus uden at have mærket det Mindste til Forargelsens Mulighed. Men dette turde være en Feiltagelse, der vel skal blive aabenbar, naar Forargelsens Mulighed kommer til at dømme Christenheden.
(tilbage)

Den nemlig, som ikke forarges, han *tilbeder* troende. Men at tilbede, hvilket er Troens Udtryk, er at udtrykke, at Qualitetens uendelig svælgende Dyb dem imellem er befæstet. Thi i Troen er igjen Forargelsens Mulighed det dialektiske Moment¹.

-
1. Her en lille Opgave for lagttagere. Dersom man antager, at alle de mange Præster her og i Udlandet, som holde og skrive Prædikener, ere troende Christne, hvorledes lader det sig saa forklare, at man aldrig hører eller læser den Bøn, som især i vore Tider laae saa nær: Gud i Himlene, jeg takker Dig, at Du ikke har fordret af et Menneske, at han skal begribe Christendommen; thi hvis det fordredes, da var jeg den Elendigste af Alle. Jo mere jeg søger at

begribe den, jo mere ubegribelig forekommer den mig, jo mere opdager jeg blot Forargelsens Mulighed. Derfor takker jeg Dig, at Du ene fordrer Troen, og jeg beder Dig, at Du fremdeles vil forøge mig den. Denne Bøn vilde orthodox være aldeles correct, og antaget, at den var sand i den Bedende, vilde den tillige være correct Ironi over hele Spekulationen. Men mon Troen findes paa Jorden!
(tilbage)

Men den Art Forargelse, om hvilken her er Tale, er modo ponendo, den udsiger om Christendommen, at den er Usandhed og Løgn, og derved igjen det Samme om Christus.

For at belyse denne Art Forargelse bliver det bedst at gennemgaae de forskjellige Former af Forargelsen, hvilken principielt forholder sig til Paradoxet (Christus) og saaledes kommer igjen ved enhver Bestemmelse af det Christelige, fordi enhver saadan forholder sig til Christus, har Christus in mente.

Den laveste Form af Forargelse, den, menneskelig talt, uskyldigste, er at lade det Hele med Christus staae hen uafgjort, at dømme saaledes: jeg tillader mig Intet at dømme derom; jeg troer ikke, men jeg dømmer Intet. At dette er en Form af Forargelse, undgaaer de Fleste. Sagen er, man har reent glemmt dette Christelige: »Du skal.« Deraf kommer det, at man ikke seer, at dette er Forargelse, dette at stille Christus i Indifferents. Det at Christendommen er Dig forkyndt, betyder, Du skal have en Mening om Christus; Han er, eller det at Han er til, og at Han har været til, er hele Tilværelsens Afgjørelse. Er Christus Dig forkyndt, saa er det Forargelse at sige: jeg vil ingen Mening have derom.

Dog maa dette forstaaes med en vis Indskrænkning i disse Tider, da Christendommen forkyndes saa maadeligt, som den gjør. Der leve vistnok mange Tusinder, som have hørt Christendommen forkynde, og som aldrig have hørt Noget om dette »skal.« Men Den, der har hørt det, naar han saa siger: jeg vil ingen Mening have derom, saa er han forarget. Han benægter nemlig Christi Guddom, at den har Ret til at fordre dette af et Menneske, at han skal have en Mening. Det hjælper ikke, at et saadant Menneske siger: »jeg udsiger jo Intet, hverken Ja eller Nei om Christus«; thi saa spørger man ham blot: har Du da heller ingen Mening om, hvorvidt Du skal have nogen Mening om Ham eller ikke? Svarer han dertil: jo, saa fanger han sig selv; og svarer han: nei, saa dømmer Christendommen ham alligevel, at han skal have en Mening derom, og altsaa igjen om Christus, at intet Menneske skal formaste sig til at lade Christi Liv staae hen som en Curiositet. Naar Gud lader sig føde og bliver Menneske, saa er dette ikke et ørkesløst Indfald, Noget han hitter paa, for dog at foretage sig Noget, maaskee for at gjøre Ende paa den Kjedsommelighed, der, som man frækt har sagt, skal være forbundet med at være Gud – det er ikke for at opleve Eventyr. Nei, naar Gud gjør det, saa er dette Faktum Tilværelsens Alvor. Og dette er igjen Alvoren i denne Alvor: at Enhver skal have en Mening derom. Naar en Konge besøger en Provindsby, anseer han det for en Fornærmelse, om en Embedsmand, hvis han da ikke har lovligt Forfald, undlader at gjøre ham sin Opvartning; men hvad mon han vilde dømme, om en vilde ignorere det hele Faktum, at Kongen var i Byen, vilde spille Privatmanden, der i saa Henseende »blæser af Hans Majestæt og af Kongeloven«? Og saaledes ogsaa, naar det behager Gud at vorde Menneske – at det saa behager et Menneske (og hvad Embedsmanden er for Kongen, det er ethvert Menneske for Gud) derom at sige: ja, det er Noget, hvorm jeg ikke ønsker at have nogen Mening. Saaledes taler man fornemt om, hvad man i Grunden overseer: altsaa overseer man fornemt Gud.

Den næste Form af Forargelse er den negative, men lidende. Den føler vel, at ignorere Christus formaaer den ikke, at lade Det med Christus staae hen og saa forresten have travlt i Livet, er den ikke istand til. Men troe kan den heller ikke; den vedbliver saa at stirre paa det ene og samme Punkt, paa Paradoxet. Forsaavidt ærer den dog Christendommen, den udtrykker, at dette Spørgsmaal: hvad tykkes Dig om Christus, virkelig er det meest Afgjørende. En saadan Forarget lever da hen som en Skygge; hans Liv fortæres, fordi han i sit Inderste bestandigt er beskæftiget med denne Afgjørelse. Og saaledes udtrykker han (som ulykkelig Elskovs Lidelse i Forhold til Elskov), hvilken Realitet Christendommen har.

Den sidste Form af Forargelse er den, om hvilken vi her tale, den positive. Den erklærer Christendommen for Usandhed og Løgn, den negter Christus (at han har været til og at han er Den, han sagde sig at være) enten doketisk eller rationalistisk, saaledes at Christus enten ikke bliver et enkelt Menneske, men kun tilsyneladende, eller at han bliver kun et enkelt Menneske, saa han enten doketisk bliver Poesi, Mythologi, der ikke gjør Fordring paa Virkelighed, eller rationalistisk en Virkelighed, der ikke gjør Fordring paa at være guddommelig. I denne Negten af Christus som Paradoxet ligger naturligviis igjen Negten af alt det Christelige: Synden, Syndernes Forladelse o. s. v.

Denne Form af Forargelse er Synd mod den Hellig-Aand. Som Jøderne sagde om Christus, han uddriver Djævlene ved Djævelens Hjælp, saaledes gjør denne Forargelse Christus til en Opfindelse af Djævelen.

Denne Forargelse er Syndens høieste Potentsation, hvilket man som oftest overseer, da man ikke, christeligt, danner Modsætningen mellem: Synd – Tro.

Derimod er denne Modsætning gjort gjældende i hele dette Skrift, der strax i første Afsnit, A opstillede Formelen for den Tilstand, hvori der slet ingen Fortvivlelse er: i at forholde sig til sig selv og i at ville være sig selv grunder Selvet gjennemsigtigt i den Magt, som satte det. Hvilken Formel igjen, hvorom oftere er mindet, er Definitionen paa Tro.